

IAK-FORMULIER

Link: <https://www.kcbr.nl/beleid-en-regelgeving-ontwikkelen/integraal-afwegingskader-voor-beleid-en-regelgeving>.

1. Wat is de aanleiding?

Dit voorstel beoogt de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden (hierna: Wet DNA-V) te wijzigen. De Wet DNA-V regelt dat van personen die wegens ernstige misdrijven (waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten) tot vrijheidsbenemende sancties en taakstraffen zijn veroordeeld, celmateriaal wordt afgenomen met het oog op het bepalen en verwerken van hun DNA-profiel in de DNA-databank. De Wet DNA-V levert daarmee een bijdrage aan het voorkomen, opsporen, vervolgen en berechten van strafbare feiten waarbij celmateriaal van daders wordt achtergelaten. Voorgesteld wordt om de Wet DNA-V zo te wijzigen, dat niet pas ná een veroordeling celmateriaal wordt afgenomen, maar al tijdens het opsporingsonderzoek, als de verdachte in handen is van de politie omdat hij is aangehouden wegens een misdrijf dat (na veroordeling) zou leiden tot een bevel om celmateriaal af te nemen. Het in het vooronderzoek afgenomen celmateriaal zal in een centrale, beveiligde opslag bij een beheerorganisatie worden bewaard (geconserveerd); het mag op dat moment nog niet worden gebruikt om een DNA-profiel te bepalen op grond van de Wet DNA-V. Pas als de verdenking uitmondt in een veroordeling in de zin van de Wet DNA-V, kan dit celmateriaal worden gebruikt voor het bepalen van het DNA-profiel en het verwerken daarvan in de DNA-databank.

Aanleiding voor dit wetsvoorstel vormt de omstandigheid dat een gedeelte van de veroordeelden die op basis van de Wet DNA-V celmateriaal moeten afstaan ten behoeve van het bepalen en verwerken van hun DNA-profiel in de DNA-databank, onvindbaar is. Volgens de meest recente cijfers wordt momenteel van 87 procent van de veroordeelden die onder het bereik van de Wet DNA-V vallen, een DNA-profiel in de DNA-databank opgenomen.¹ Door het moment van afname van celmateriaal naar een eerder stadium in de strafprocedure te verplaatsen, kan dat percentage naar verwachting omhoog gaan naar 99 procent. Dit wetstraject is eerder aangekondigd aan de Tweede Kamer en geeft tevens uitvoering aan een motie van de Tweede Kamer.²

Dit wetsvoorstel voorziet daarnaast in enkele eerder aangekondigde wijzigingen van de regeling over het DNA-onderzoek in het Wetboek van Strafvordering (hierna: Sv), met als doel de uitvoering van die regeling te verbeteren.³

2. Wie zijn betrokken?

Het voorstel is relevant voor de bij de strafrechtspleging betrokken organisaties, waaronder de politie, de Koninklijke Marechaussee, het openbaar ministerie, de rechtspraak, de advocatuur, het Nederlands Forensisch Instituut en Justid.

3. Wat is het probleem?

¹ M. Goedvolk, J. Nijhuis, M. Sabiran en W. Stapel, *Rapportage Scenarioanalyse conservatoire afname van celmateriaal bij verdachten*, Significant 2019 (bijlage bij Kamerstukken 2018/19, 32168, M). Zie ook Kamerstukken II 2020/21, 31415, nr. 28, p. 2.

² Zie motie Van der Staaij c.s. (Kamerstukken II 2017/18, 29279, nr. 450), die op 5 juli 2018 werd aanvaard (Aanhangsel Handelingen II 2017/18, nr. 103, item 41). En zie eerdere aankondigingen van wetgeving op dit terrein in Kamerstukken 2018/19, 31415, 24 en bijlage 1 bij deze brief. Zie ook Kamerstukken 2020/21, 31415, nr. 28.

³ Zie de bijlage bij Kamerstukken II 2018/19, 32168, M.

De afgelopen jaren is de Wet DNA-V veelvuldig voorwerp geweest van onderzoek. Uit dit onderzoek bleek dat de (uitvoering van de) wet verschillende tekortkomingen kende. Deze tekortkomingen kwamen concreet in het nieuws toen Bart van U. werd aangehouden als verdachte van de moord op oud-minister E. Borst-Eilers (maart 2014) en de moord op zijn zus (januari 2015). Van Bart van U., die inmiddels is veroordeeld voor beide moorden, bleek na een eerdere veroordeling in 2012 geen celmateriaal te zijn afgenomen, terwijl dat volgens de Wet DNA-V wel had moeten gebeuren. Uit een evaluatie van de diverse verbetermaatregelen die sindsdien zijn genomen, blijkt dat de werkprocessen rond de uitvoering van de Wet DNA-V beter functioneren dan ten tijde van vorige evaluaties van de Wet DNA-V. Niettemin wordt van dertien procent van de veroordeelden die op grond van de Wet DNA-V hun celmateriaal zouden moeten afstaan, geen celmateriaal afgenomen. Dit gegeven is inherent aan de huidige inrichting van de Wet DNA-V. Dat is onwenselijk, omdat het met de Wet DNA-V nagestreefde doel – het voorkomen, opsporen, vervolgen en berechten van strafbare feiten waarbij celmateriaal van daders wordt achtergelaten – op deze manier maar tot op zekere hoogte kan worden verwezenlijkt. Veroordeelden van wie ten onrechte geen celmateriaal is afgenomen, kunnen bestraffing ontlopen ten aanzien van eerder door hen gepleegde strafbare feiten waarbij zij celmateriaal hebben achtergelaten. En als zij nieuwe strafbare feiten plegen waarbij zij celmateriaal achterlaten, kunnen zij minder gemakkelijk worden opgespoord.

4. Wat is het doel?

Met dit wetsvoorstel wordt een verdergaande realisatie beoogd van de doelen van de Wet DNA-V, te weten: het leveren van een bijdrage aan het voorkomen, opsporen, vervolgen en berechten van strafbare feiten waarbij celmateriaal van daders wordt achtergelaten.

5. Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?

Uit evaluaties van de Wet DNA-V blijkt dat deze wet de grenzen van zijn huidige kunnen heeft bereikt. Om de doelen die met de Wet DNA-V worden nagestreefd, te kunnen optimaliseren, is een wetswijziging noodzakelijk. Als dat niet gebeurt, zal van een gedeelte van de veroordeelden ten onrechte geen DNA-profiel in de DNA-databank kunnen worden opgenomen. Veroordeelden van wie ten onrechte geen celmateriaal is afgenomen, kunnen bestraffing ontlopen ten aanzien van eerder door hen gepleegde strafbare feiten waarbij zij celmateriaal hebben achtergelaten. En als zij nieuwe strafbare feiten plegen waarbij zij celmateriaal achterlaten, kunnen zij minder gemakkelijk worden opgespoord. Onder 6 wordt dit nader toegelicht.

6. Wat is het beste instrument?

Het is inherent aan de huidige inrichting van de Wet DNA-V dat niet van alle veroordeelden bij wie dat zou moeten, celmateriaal wordt afgenomen ten behoeve van het bepalen en verwerken van het DNA-profiel. Daarmee is de noodzaak van aanvullende wetgeving aangetoond. Om de Wet DNA-V effectief te laten functioneren – dat wil zeggen: om het succespercentage van 87 procent richting de 100 procent te trekken – moet de wet worden gewijzigd. Een regeling waarin conservatoire celmateriaalafname mogelijk wordt gemaakt, draagt daar in belangrijke mate aan bij, terwijl de extra inbreuk die wordt gemaakt op de rechten van de verdachte, tot een minimum zal worden beperkt. Het celmateriaal wordt alleen afgenomen van verdachten van een voorlopige hechtenis-

misdrijf, zal in een beveiligde omgeving van een beheerorganisatie worden bewaard en zal pas na een veroordeling, conform de geldende regelgeving, mogen worden gebruikt om een DNA-profiel te bepalen en te verwerken in de DNA-databank. In alle andere gevallen moet het worden vernietigd.

7. Wat zijn de gevolgen voor burgers, bedrijven, overheid en milieu?

Voor verdachten heeft dit voorstel, bij inwerkingtreding, tot gevolg dat al op een eerder moment, namelijk op het politiebureau in plaats van na een veroordeling, celmateriaal kan worden afgenomen. Dat zal in verreweg de meeste gevallen gebeuren door afname van wangslim, zodat de inbreuk op de lichamelijke integriteit gering is. Bovendien kan dit celmateriaal pas worden gebruikt voor het bepalen van een DNA-profiel en het opslaan daarvan in de DNA-databank indien de verdachte wordt veroordeeld tot een vrijheidsbenemende straf of taakstraf vanwege een misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten. Als er geen veroordeling volgt, moet het celmateriaal worden vernietigd. Er worden verschillende waarborgen ingebouwd rond de afname, het transport, de opslag en het beheer van het celmateriaal, zodat wordt voldaan aan de vereisten die grond- en mensenrechten stellen aan de omgang met celmateriaal van niet-veroordeelden.

Om de uitvoering van dit wetsvoorstel tot een succes te maken, is van groot belang dat een robuuste en ketenbrede ICT-voorziening wordt gecreëerd met daarin een voor alle betrokken organisaties in de strafrechtketen toegankelijke en overzichtelijke administratie waarin wordt bijgehouden van wie er celmateriaal is afgenomen, waar dit celmateriaal zich bevindt en welke (juridische) titels er bestaan voor het bewaren van het celmateriaal. Een dergelijke ICT-voorziening is in ontwikkeling en wordt verder aangepast aan de behoeften van de betrokken organisaties. Voor de politie, de Koninklijke Marechaussee (KMar), het openbaar ministerie en het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) als beheerder van het conservatoir afgenomen celmateriaal zijn er gevolgen in hun werkprocessen rond de afname (met name politie en KMar; in mindere mate het openbaar ministerie) en opslag (NFI) van afgenomen celmateriaal. Justid zal een centrale rol krijgen in het beheer van de administraties van het celmateriaal. De uitvoering van deze rol past goed binnen de huidige taakstelling van Justid. Vanuit de zogenoemde Hoekstra-gelden is reeds budget beschikbaar gesteld om de conservatoire celmateriaalafname, in het bijzonder de daarvoor benodigde ICT-voorzieningen, mogelijk te gaan maken. Het totaal toegekende budget voor de ketenorganisaties komt neer op € 696.000 (2022), € 5.092.000 (2023), € 4.149.000 (2024), € 2.751.000 (2025 en 2026), € 2.915.000 (2027) en € 6.136.000 (2028 en volgende jaren). De incidentele kosten voor de ontwikkeling van de beheerorganisatie zijn geschat op € 3.100.000,-. De structurele kosten vanaf 2025 zijn geschat op € 617.000.